

ԲԵՄԲԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ

ՅԵԿԵՂԵՑԻՈՋ ՍՐԲՈՑՆ ՅՈՎԱԿԻՄԱՅ ԵՒ ԱՆՆԱՅԻ, ԻՉ7 ՕԳՈՍՏՈՍԻ ՏԱՐԻՈՑՈ

Քրիստոսսահր ուխտաւորք,

Եթէ կան այնպիսի տօներ ու հանդէսներ որ մարդուս ոչ միայն ջերմեռանդութիւնը կշարժեն ու կյազեցընեն, հապա նաեւ խրատու եւ ուղղութեան վարուց պատճառ կլինին, — տարակոյս չկայ որ մեր ազգին համար, ամենայն քրիստոնէից համար, եւ մանաւանդ ձեզի համար, ով Գրիստոսսահր ուխտաւորք, այսօրուան ուխտը եւ տօնը՝ մեծ ու հարկաւոր խրատի տօն ու հանդէս է: Յովակիմայ եւ Աննայի ծնողաց սուրբ Աստուածածնին տօնը կտօնեմք այսօր այս սուրբ տաճարիս մէջ, զոր մեր նախնիքը քանի հարիւր տարի առաջ կանգնեց ու պայծառացուցեր էին, եւ յետոյ հարիւր յիսուն կամ երկու հարիւր տարիի չափ աւերակ մնալէն ետեւ՝ դուք ձեր նուիրանօքը եւ վիճակիս բոլոր բարեպաշտ ժողովրդոց մասնակցութեամբը նորէն կանգնեցիք: Բայց այս եկեղեցիս քաղաքին ուրիշ սուրբ եկեղեցիներէն գիւղէք ինչ տարբերութիւն ունի. — անոնք եթէ տուն են աղօթից եւ փառաբանութեանց Աստուծոյ, սա բաց յայնմանէ տաճար եւ օրինակ է խրատու ամենայն աստուածասէր ծրողաց եւ սրբասէր զաւակաց: Լաւ ուշ գրէք խօսքիս կաղաչեմ: —

Ամենայն սուրբք եւ սիրելիք Աստուծոյ, որոց տօները տօնել սահմաններ է սուրբ եկեղեցին, աւելի օրինակ են հաւատացելոց ըստ իւրաքանչիւր վիճակի. մարտիրոսք եւ նահատակք իրենց արիական համբերութեամբը եւ հաւատովն ու սիրովը առ Աստուած, կուսանք իրենց վարուց սրբութեամբը, հայրապետք իրենց համբերատար աշխատանօքը, ճգնաւորք իրենց անձնուրաց ժուժկալութեամբը, եւ ամէն մէկը հարկաւ աւելի կերպով մը խրատ ու յորգորանք են իրենց վիճակակից հաւատացելոց. անմեղ տղայք՝ տըղայոց, պարկեշտասուն կուսանք՝ կուսանաց, սրբասուն ծերունիք՝ ծերոց, առաքելի կանայք՝ կանանց քրիստոնէից, առաքեալք եւ մարդարէք՝ եկեղեցականաց եւ կրօնաւորաց, հայրապետք՝ առաջնորդաց, նահատակք՝ ամենայն ժողովրդականաց, եւ բարեպաշտ ծրողք՝ ամենայն ծնողաց: Ապա ուրեմն եւ հրաշալիքն իծնողս՝ ծնողք սուրբ Աստուածածնին Յովակիմ եւ Աննա՝ խրատ եւ օրինակ են ամենայն բարեպաշտ ծնողաց:

Արգարեւ այնպիսի զաւակի մը տէր էին այս սքանչելի նախահարք որ Աստուծոյ շնոր-

հօքը լի էր, եւ անկարօտ մարդկային խրատու եւ կրթութեան. բայց յայտնի բան է որ նորա ասով բնաւ ամենեւին չանհոգացան անոր բարեպաշտական կրթութեանն ու դաստիարակութեանը. մանաւանդ թէ աղէկ գիտնալով որ իրենց այնպիսի չնաշխարհիկ զաւակը անգին գանձ մի է՝ իրենց ձեռքը աւանդուած (եմանէր տրուած), կգողային վրան որ մի դուցէ պակասութիւն մը լինի նորա խնամքին ու կրթութեանը մէջ: Եւ ահա այնու դիմամբ՝ իրեք տարեկան ժամանակը տաճարին մէջ զինքն Աստուծոյ ընծայելէն ետեւ, եօթը տարեկան ատենէն տաճարին մօտ բնակող կուսանաց կամ բարեպաշտ կանանց յանձնեցին նորա ուսում եւ բարեպաշտական կրթութիւն տալու հոգը. եւ իրենց այս աստուածահաճոյ խնամքը դուք ալ գիտէք թէ ինչ գերահրաշ կերպով վարձատրուեցաւ՝ երբոր իրենց միամօր շնորհազարդ դուստրը մայր ընտրուեցաւ Որդւոյն Աստուծոյ:

Ո՞ր սուրբքն ուրեմն աւելի զօրաւոր պաշտպան եւ բարեխօս պիտի լինին բարեպաշտ ծնողաց՝ թէ մարմնաւորաց եւ թէ հոգեւորաց՝ քան թէ սուրբքն Յովակիմ եւ Աննա: Բայց եւ սր ազգը, սր ժողովուրդը աւելի կարօտ է արդեօք այսպիսի մեծ օրինակներու, հզօր պաշտպաններու եւ բարեխօսներու՝ քան թէ մեր ազգը:

Եւ յիշաւի. մեր ազգին այսքան խեղճութիւններուն ու թշուառութիւններուն դըլխաւոր եւ առաջին պատճառ՝ ոչ ապաքէն ծնողական կրթութեան պակասութիւնն է: Միթէ մեր ազգին տղայոց թէ մանչերու եւ թէ աղջկանց՝ իրենց ծնողքներէն շէնքով կրթութիւն չառնուլը, եւ նոցա վրայ բարի բարի օրինակներ չտեսնելը չէ որ քանի կերթան կշասնան մեր ամօթ եւ նախատինք բերող աշխարհականներ եւ եկեղեցականներ: Եթէ ծնողաց այս կողմանէ ըրած անհոգութիւնը չէ, հապա ինչ է պատճառ որ մեր ազգին մէջ այսքան շատեցեր է՝ օրինակի համար՝ մէկ կողմանէ թանձր տգիտութեան պտուղ աւելորդապաշտութիւնն ու նախապաշարմունքը, եւ միւս կողմանէ՝ անկատար ու ծուռ կրթութեան պտուղ՝ թեթեւահաւատութիւնն ու անհաւատութիւնը: Մէկ կողմանէ՝ ժամանակիս բարեկիրթ ազգերուն ամենեւին չյարմարող տմարդութիւնը եւ բրտութիւնը, եւ միւս կողմանէ՝ չափազանց

եւ անվայել հետեւողութեամբ օտարաց՝ սուտ քաղաքավարութիւնն ու կեղծաւորութիւնը։ Մէկ կողմանէ աղէկին ու գէշին տարբերութիւնը չհասկնալով ծուռ դատողութիւններ ընելը, միւս կողմանէ ալ իրենց խելքը չհասած բաներուն խառնուիլ ուղելով՝ մեծախօսութիւններ ընելը։

Միթէ տգիտութիւնն ու անկրթութիւնը չեն պատճառ որ նախանձն ու հակառակութիւնը, երկպառակութիւնն ու անմիաբանութիւնը այսքան տիրապետեր են մեր ազգին վրայ։ միթէ տգիտութիւնն ու անկրթութիւնը չեն պատճառ որ ուրիշ ազգերուն հակադրայլ առաջ գնացած ժամանակը՝ մեր ազգը եւ մեր ժողովուրդները ծուլութեան եւ քնոյ մէջ թաթխուած թմրած կկենան։

Այս տգիտութեան՝ այս անկրթութեան ազատելու ուրիշ մարդկային հնարք չգտնուելով, դուք ալ գիտէք, Քրիստոսասէր ուխտաւորք, որ մեր կողմանէ ամէն ջանք եւ աշխատութիւն յանձն առեր եմք մեր ժողովրդոց մէջ բարեկարգ դպրատուններ՝ ուսումնարաններ հաստատելու եւ շտապելու, եւ սոյն այս քաղաքիս մէջ մէկ ուսումնարան եւ երկու դպրոց ունիմք, երեքն ալ սրբոց Յովակիմայ եւ Աննայի ծնողաց սուրբ Աստուածածնին պաշտպանութեանը յանձնուած։ Դուք ալ գիտէք թէ՛ սրբան դժուարութեամբ, սրբան ծախքով, սրբան տառապանօք առաջ կտանիմք մեք այս դպրոցները. բայց կուզեմ որ այս եւս գիտնաք որ մեր մի միայն օգնութիւնը յԱստուծոյ է քան թէ իմարդկանէ, եւ այս օգնութիւնը այս լեռնաբերձ եւ կեղեցիկէս կհասնի մեզի. ուստի եւ մեր աչքը անդադար այս սուրբ լեռներուս վրայ է. «Համբարձի զաչս իմ իլերինս» ուստի եկեացէ ինձ օգնութիւն»։

Թէ որ այս երկնային օգնութիւնը չունենայինք, հաւատացէք, Քրիստոսասէր ժողովուրդ, որ մեր ազգին տգիտութեանն ու անկրթութեանն վաղմուց յաղթուած էինք, եւ այս մեր դպրոցները շատոնց փակուած ու քանդուած էին։ Վասն զի չէք տեսներ որ ասոր կսպասեն մեր տգէտ եւ անկիրթ եւ անպիտան թշնամիները. չէք լսեր անոնց ըրած դուշակութիւնները՝ ուրախ կերպով մը՝ թէ այդ ուսումնարանը այսօր չէ նէ՝ վաղը պիտի փակուի։ Մի հարցըներ անոնց թէ ինչ գէշութիւն կամ ինչ վնաս տեսեր էք այն աղգային ուսումնարանէն, յորում չորս հինգ տարիէ իվեր աշխարհիս ամէն կողմերէն եկած հայ պատանիք կսովրին ճշմարիտ աստուածապաշտութիւն ըստ Լուսաւորչական սուրբ դաւանութեան Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, ուղիղ բարոյական, կատա-

րեալ եւ ճշմարիտ ազգասիրութիւն, անկեղծաւոր քաղաքավարութիւն եւ ամէն տեսակ հարկաւոր ուսմունք եւ լեզուք եւ գիտութիւն։ Ես այն կհարցընեմ այդ չարագուշակ եւ չարախնդաց մարդկանց թէ այս աղգային ուսումնարանն որ փակուի կամ կործանի, իրենք կխոստանան կամ կյուսան որ այն աւերակներուն խորխորատէն փառաւոր լոյս մը ճառագայթէ յանկարծակի եւ լուսաւորէ իրենց խաւարեալ միտքը եւ բոլոր մեր ազգը։ Ա՛հ, եթէ գիտնայի որ այդպիսի հրաշք մը պիտի գործէ այնպիսեաց նախանձն ու չարասիրութիւնը, ես ալ կբաղձայի այդ ուսումնարանին մէկ ժամ առաջ փակուելուն ու աւերակներու տակ ծածկուելուն։ Բայց ոչ. Աստուծոյ կամքը այն չէ ամենեւին. Աստուծոյ կամքը այս է որ այդ առանց ամենեւին փառասիրութեան, շահասիրութեան եւ անձնասիրութեան հիմնուած, առանց ամենեւին աշխարհային եւ ցած կամ խաբէական դիտաւորութեան հաստատուած ուսումնարանը անհատահոս աղբիւր դառնայ իւր անհուն գթութեանն ու ողորմութեանը ազգիս վրայ, գէթ ազգիս մէկ մասին համար. ուստի եւ անասան մնաց ու պիտի մնայ դա, աղէկ գիտցէք, տգիտութեան եւ անկրթութեան եւ չարութեան ամէն տեսակ յարձակմունքներէն։

Գիտեմ որ կդանուին ձեր մէջ ոմանք որ կանցընեն մտքերէն թէ «Ա՛խ, հայր սուրբ, միթէ ուսումնարանէ ելող ամէն պատանիներն ալ աղէկ մարդիկ կըլլան. միթէ այդ ուսումնարանէն ալ դեռ նոր չելան, չվարուեցան մէկ երկու հատ չարալեզու եւ ապերախտ աշակերտներ. միթէ լաւ չէր որ այնպիսի պատանիք ամենեւին ալ ուսում առած չլինէին... Ո՛չ, Քրիստոսասէր ժողովուրդ. այնպէս չէ. մեր տուած ուսումն ու կրթութիւնը ճրագ է եւ լոյս՝ տգիտութեան խաւարը փարատելու ամենահարկաւոր. բայց թէ որ գանուի հարկերէն մէկ հոգի՝ որ այդ ճրագով ինքզինքը խանձոտէ եւ կամ աշխարհիս կրակ տայ, յանցանքը ճրագինն է թէ այն ճրագը գէշի բանեցընող անզգամին եւ ապերախտին։ Դարձեալ, ինչ յանցանք ունի ուսումնարանը կամ թէ ուսումնարանին մէջ տրուած գեղեցիկ կրթութիւնը, երբոր անոր մէջ մանող աշակերտները գէթ ութը կամ տասը տարի իրենց տգէտ ու անկիրթ ծնողացը տունը մեծցած լինելով, ուսումնարանը չկարենայ այն արմատացած ու ճիւղեր արձրկած ստախօսութիւնը, չարասրտութիւնը, նախանձը, կռուասիրութիւնը, խարդախութիւնը, ծուլութիւնը, ապերախտութիւնը, անգթու-

Թիւնը եւ ուրիշ զանազան մոլութիւնները իրեք չորս տարուան մէջ խլել հանել ջնջել բոլորովին անոնց սրտէն, ու տեղը նոցա հակառակ առաքինութիւնները հաստատել: —

Բայց թողումք այն ուսումնարանը, որոյ պազան հաստատուն եւ անխախտ է Աստուծով՝ ինչ ալ ըսեն չարասէրներն ու տգէտները, Դամք մեր քաղաքին ժողովրդական երկու դպրոցներուն, որոց մէջ ձեր գրեթէ ամենուր մանչ եւ աղջիկ զաւակները ուսում կառնուն:

Ամենուր ալ յայտնի է թէ մեր սրբան աշխատութեամբ, սրբան խնամօք այդ դպրոցներուն յառաջագիւմութեանը վրայ հոգ ըրած եմք եւ կընեմք, թէ հարկաւոր գրքերը պատրաստելով եւ թէ սրչափ որ կարելի է աժան եւ ընտիր վարժապետներ դնելով: Դուք ալ տեսաք աղջկանց դպրոցին պարգեւաբաշխութեան օրը թէ սրբան մեծ տարբերութիւն կայ այն աշակերտուհեաց մէջ ու նոցա առած կրթութենէն զուրկ մնացող աղջիկներուն մէջ: Եւ սակայն չկան ձեր մէջ այնպիսի հայրեր ու մայրեր որ այն դպրատունն ալ պիտի փակուի ըսելով՝ կարծես թէ մէկմէկու աչքի լոյս կուտան: Ինչ է ասոր պատճառը. ոչ ապաքէն այնպիսի ծնողաց տգիտութիւնն ու անկրթութիւնը, այսինքն իրենց ծնողական պարտքին մեծութիւնը չգիտնալը, եւ աղէկ ու գէշ կրթութեան տարբերութիւնը չհասկնալը: — Ոչ, հայր սուրբ, միայն ան չէ. ստրկի պակասութիւնն ու ֆեստուրիսն ալ մեծ պատճառ է այդ դպրոցներուն դժուար առաջ երթալուն: — Այո, ես ալ գիտեմ որ ծանր է միջակ կարողութեան տէր մարդոց, մանաւանդ այժմու ժամանակներս, տարին 50 կամ 60 բուսլի տալ իրենց աղջկանց կրթութեանը համար, աղքատաց ալ 24 բուսլի տալ, եւ ումանք մինչեւ 12 բուսլի անգամ վճարել: Բայց ձեզի հարցնեմ. դուք լինիք իմ տեղս ու տեսնէք որ «ես իմ աղջկանս համար տարին 12 բուսլի ալ տալու կարողութիւն չունիմ» ըսողին աղջիկը, ուխտի օր վանքերէն մէկը դնացած ժամանակը, մէկ օրուան մէջ մինչեւ իրեք չորս անգամ մէկմէկէ թանկ՝ մետաքսէ (իիէկէ) հագուստ կիտիէ ունայնամտութեամբ ու ցուցամոլութեամբ, — ինչ կըսէք...

Ո՛չ, Բրիտոսասէր ժողովուրդ, այսպէս չլինիր տղայ կրթելը, այս կերպով չլինիր

ձեր ծնողական պարտքերը կատարելը, այսպիսի օրինակ չէ այսօրուան սուրբերուն եւ ամենայն աստուածահաճոյ ծնողաց մեզի տուած օրինակը: Այլ ամէն բանէ առաջ աղէկ պիտի դնեմք մտքերնիս՝ թէ հոգեւոր եւ թէ մարմնաւոր ծնողք՝ որ տղայք Աստուծոյ մեզի յանձնուած պատուական աւանդներ են, եւ մեր ձեռքն է ընել զանոնք որդիս Աստուծոյ կամ որդիս սատանայի, մեր ձեռքն է ընել զանոնք ինքնահաւան եւ կամակոր, եւ կամ խոնարհամիտ եւ հեղափոխ. մեր ձեռքն է ընել զանոնք աստուածասէր եւ ժամասէր, եւ կամ հոգեւորէն պաղ եւ ժամերէն հեռու քալող, կամ թէ ժամ պատարագի գալէն ետքն ալ՝ երկու իրեք անգամ ձգող դուրս ելլող. մեր ձեռքն է ընել զիրենք մարդու պէս մարդիկ, եւ կամ տրամարդի՝ բիրտ ու վայրենիք, — եւ գիտնամք որ մեծ պատասխան ունիմք տալու Աստուծոյ նոցա հոգւոյն եւ մարմնոյն համար:

Եւ եթէ կճանչնամք մեր այս կողմանէ պակասութիւնը, տկարութիւնը կամ տգիտութիւնը, խոնարհիմք Աստուծոյ առջեւ՝ սուրբ պատարագիս գիւմացը, եւ սրբոց հրաշալի ծնողաց տիրամօրն՝ Յովակիմայ եւ Սնայի բարեխօսութեանը ապաւինիմք՝ եւ խնդրեմք իրիւստոսէ՝ Փրկչէս մերմէ որ նախ իւր աստուածասէր նախահօր եւ նախամօր ընտանեկան երանելի խաղաղութիւնը եւ սէրն ու միաբանութիւնը պարգեւէ մեր ազգին ամենայն բարեպաշտ ծնողացը եւ մեր տկարութեանը օգնէ՝ ազգիս տղայոց հոգեւոր եւ ուսումնական կրթութիւնը առաջ տանելու եւ ծաղկեցնելու. եւ երկրորդ՝ մեր զաւակաց եւ աշակերտաց շնորհքն ու սրամտութիւնը աւելցնէ՝ բարեխօսութեամբ սուրբ Աստուածածնին՝ իրեն պատուիրանները ձանջնալու եւ պահելու լուսաւոր մտք եւ բարեկիրթ սրտիւ. որպէս զի ազգն ու ժողովուրդն ալ նորոգուի լուսով աստուածային շնորհաց եւ գիտութեան, եւ ամէն ծնողք դառնան եւ լինին հարբ եւ մարբ որդւովք բերկրեալք, արժանաւոր սերունդք բարեպաշտ որդւոց եւ թոռանց սրբոյ հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին եւ այլոց սրբոց՝ եկեղեցականաց եւ աշխարհականաց, եւ Աստուծոյ սահմանած օրը զուարթերես ելնեմք ամէնքս ալ իրեն ահաւոր բեմին առջեւը ըսելով, «Ահա մեք եւ մանկունք մեր զորս ետ մեզ Աստուած»: Նմա փառք եւ զօրութիւն այժմ՝ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից: